

Cyril a Metoděj

OBSAH

Úvod-----	2
Milovaný Metode, bratře můj-----	3
Konstantin a Michal-----	12

V roce 2004 zpracovala Pavla Kašparcová

Copyright © 2011 Helena Pejšová. Všechna práva vyhrazena.
Texty mohou být šířeny za podmínky, že toto se bude dít v nezměněné
a nezkrácené verzi zdarma a bude uveden zdroj
www.rozhovorysezivotem.cz

KONSTANTIN A METODĚJ, dvě dobrovolně inkarnované vysoké bytosti, byli nositelé víry na slovanském území, kde v době jejich působení bylo v mnohých oblastech ještě silně rozšířeno pohanství.

Jejich cílem nebylo bohatství a moc, ale upevňování víry v jediného Boha vzájemnou pomocí, láskou, obětavostí, pokorou a vlastním příkladem. Hledali přístup ke každé, i sebevíce zatížené duši bez hrozeb zatracení a učili člověka poznat cíl a úkol jeho pozemského života.

Svým četným žákům, které připravovali na misionářskou činnost ve slovanských zemích, kladli do srdcí:

„Nebudete ničím pro věřící, nebudete-li je milovat. Nebudete jejich učiteli, jestliže jim lásku k Bohu a ke Kristovi nebudete vštěpovat příkladem vaší lásky k nim.“

Vysoká inteligence, obětavost a síla víry jim umožňovaly nadlidské výsledky. Konstantin a Metoděj přeložili do slovanské řeči Starý a Nový zákon a prosadili, že doposud vládnoucí latinská liturgie, mohla být na slovanském území nahrazena a doplňována liturgií slovanskou, aby věřící porozuměli jim předčítaným evangeliím, epištolám a modlitbám k Bohu.

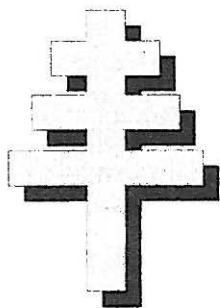
Konstantin, pokřtěný Kyrillos – Cyril, sestavil pro Slované i samostatné písmo, cyrilici.

Oba bratři splnili svůj pozemský úkol a přiblížili slovanské národy k Bohem předurčenému cíli:

„Chválit budou Pána všechny národy. Všichni budou mluvit rozličnými jazyky o velkých skutcích, jak jim dá Svatý duch vypovídat.“

Konstantinův dopis, plný životní moudrosti a pravdy, nám otevírá bránu k jeho myšlení, cítění a těžkými životními boji získané moudrosti.

Svůj životní cíl plnil až do posledních okamžiků svého života. Jeho slova jsou pramenem poznání hluboké pravdy, která ukazuje lidem cestu k oproštění se od zla a bloudění, od nevědomosti k poznání bohatství života současného i budoucího.

Milovaný Metode, bratře můj!

Člověk, který stojí v bráně smrti, je vždy sám. Snaha účtovat tě vede k tomu, že nemáš čas na lidi kolem sebe. Nedostatek času, obava, že ještě zůstanou nezodpovězené otázky a nevyrovnané účty až smrt přijde.

Chápu touhu člověka vyzpovídat ze před svou smrtí, odhalit svoji duši komukoliv. Je v tom volání o pomoc a naděje, že vypovím-li svoje viny zde, kde mi mohou být odpuštěny, nebudu už je muset opakovat tam, kde je soud přísnější.

Všichni lidé bez rozdílu se bojí smrti a proto hledáme někoho, aby nám ulehčil chvíle čekání. Skutečnost, že je s námi, je důležitější než to, zda nás poslouchá.

I spravedlivý hřeší denně a ani mně se nemůže vyhnout osud člověka a jeho samota ve smrti.

Pomoz mi, bratře, pomoz mi teď na konci života, jako jsi mně pomáhal na jeho začátku! Učil jsi mne chodit, učil jsi mě první slova a věty. Teď mne pomoz uzavřít můj životní účet.

Chci hovořit o svém životě, chci abys mi pomohl odhalit všechny slabosti a pochybnosti mé duše, i ty, na něž bych sám nepřišel.

Ty mi odpustíš lépe než kterýkoliv zpovědník, nejen slovy, ale i srdcem.

Ty poznáš kdybych lhal, ne úmyslně, vždyť víš, že lež se mi vždy hnusila, ale člověk rád hledá vysvětlení pro své činy, s nimiž cítí v duši nesouhlas a klame své svědomí i Boha. Ale to nedokážu. Musím být upřímný a přiznat své hříchy.

Chci se vyznat z toho, proč jsem vlastně žil. Ze své slabosti, pýchy, zoufalství, lenosti, nedostatku lásky, z toho co jsem udělal, i z toho, co jsem neučinil a činit měl. Z toho všeho chci ulevit svému svědomí.

Vždy jsi byl pro mě vzor a útočiště, jistota v rozervaném světě mých myšlenek a pochybností, pevná zem, na níž jsem mohl přistát ze svých bláhových letů. Snad ani netušíš, jaká ve mně byla touha vyrovnat se nebo alespoň podobat se svému velkému bratři.

Ale Bůh nás každého stvořil docela jinak. Zatímco ty jsi stoupal po žebříku hodnoty ke slávě a hrdosti našeho otce, trápil jsem se tím, jak jsem neobratný a slabý. Toužil jsem učit lidi lásce, protože zloba a nenávist, jež nás hubí, nepochází jen z nedostatku, ale i z nevědomosti. Bůh nám dal rozum, kterým nás odlišil od ostatních tvorů a rozum, to je především schopnost cítit a uvědomit si lásku.

Láska je nejvyšší forma lidského vědomí, poslední stupeň, na který se naše mysl dokáže povznést a pak se stává něčím vyšším. Nemyslím jen lásku k Bohu, ale i lásku člověka k člověku, schopnost vzájemně si porozumět a pomáhat, vše co lidem tolik chybí. Přijímat lásku je snadné, ale milovat toho, kdo je k nám nevšimavý a nedobrý, to vyžaduje mnoho odříkání a moudrosti. Láska je tajemstvím lidské duše. I láska, vztah ženy a muže je to nejstarší mystérium, které se na světě odehrává.

Jako chlapci se mně zdál sen, který jsem bral jako Boží znamení. Zvolil jsem Boží moudrost za svou nevěstu. Její jméno bylo Sofie. Již v dětství jsem, milý Metode, pochopil, že naše cesty se začaly sbližovat, neboť nám bylo souzeno, že ačkoliv jsme povahami a osudem rozdílní, budeme jednou táhnout společný pluh.

Každý z nás je zodpovědný svému svědomí.

Řekni mi, Metode, provinil ses na svém lidu? Víím, že jsi chtěl být vždy spravedlivý, ale často jsi viděl jen sehnutá záda poddaných, nemusel ses dívat do jejich rozhořčených očí. Možná, že jsi byl někdy slepý k jejich křivdám. Jistě ne úmyslně, jen z nevědomosti, co je skutečná spravedlnost.

Člověk, který vyčnívá z davu, přitahuje k sobě nenávist a závist jako nejvyšší strom v lese blesky, ale současně vzbuzuje i mnoho lásky jako ochrana a útočiště slabých. Důležité jsou i jeho lidské hodnoty.

Na nic jsme neměli čas, Metode. Sotva jsi stačil políbit ženu a děti. Říkáš, že ti léty lhostejněla, ale přitom se ti svíralo hrdlo pláčem, když jsi odcházel.

Teprve, když chceš kořen přetrhnout, pochopíš, jak pevně drží.

Musím ti říci, že jsi se ne vždy choval ke své ženě laskavě, ale ona ti přesto byla oporou, když jsi nevěděl kudy kam a vychovala tvé

děti. Když jsi riskoval cestu na horu Olymp, bylo ti do pláče, nevěděl jsi, že jsi je opouštěl navždy. Tvá žena ti řekla: „Mysli na sebe. Uděláš pro nás to nejlepší, jen když budeš žít.“

Oblékl jsi kutnu řádového bratra. Vše přišlo náhle jako Saulovo obrácení. Uvědomil sis, že je se třeba kát, že je třeba přemýšlet nad podstatou našeho bytí na tomto světě. Naučil ses pokoře a odčiňoval svá provinění.

Až později jsem poznal, že to, co člověk s námahou a usilovně hledá, bývá mu dlouho odepřeno.

Moudrost a poznání získáváme z ran, které utrpíme.

U sebe jsem poznal, že to, k čemu se nejvíce hodím, je studium. Teprve po katastrofě ve veřejné činnosti jsem našel sám sebe. Theokritos mne jmenoval vedoucím profesorem filosofie na Magnaurské vysoké škole. Vrátil jsem se zpět do veřejného života. Nejprve jsem si myslel, že se mi splnil sen a budu moci dělat to, po čem jsem vždy toužil. Studovat a učit i jiné.

Velká zodpovědnost tohoto úkolu mne sice svazovala, ale vše jsem postupně překonal.

Čas léčí všechno svou neúprosností a tak jsem jednoho dne stál před svými žáky a ucházel se o jejich přízeň. Zjistil jsem, že potřebuji hlavně svou hlavu a jazyk a věty už se mi nepletly.

Často jsem byl vyzýván, abych obhájil učení Kristovo před učením proroka Mohameda, protože mne všichni považovali za zdatného řečníka.

Odpověděl jsem, že křesťanský Bůh je mořská hlubina. Silní duchem ji přeplavou a s Jeho pomocí se vracejí s bohatou kořistí vzhůru. Ale slabí, kteří se snaží přeplavat na shnilých lodičkách, se potápějí a lapají po vzduchu, zmítání chorobou netečnosti.

Bůh, tvůrce veškerenstva stvořil člověka uprostřed mezi anděly a zvířaty. Rozumem a řečí ho odlišil od zvířat, hněvem a lidským chtíčem od andělů. Komu je kdo bližší, stává se následovníky bytostí buď vyšších nebo nižších.

Nyní ti uvedu, milý bratře, část mé úvodní přednášky, po vstupu na cestu učitele:

„Přišli jsme se učit filosofii, jednu z nejvyšších věd, abychom se dokázali přiblížit extázi, v níž lidská duše splyne s Božím duchem. K tomu však vede dlouhá a těžká cesta, která se jmenuje poznání, a kdo se na ni chce vydat, musí se zatížit břemenem odříkání a učení.

Co je filosofie? Slovo samo znamená lásku k moudrosti, touhu poznávat pravdivou hloubku věcí. Jen omezení tvrdí, že není třeba nic zkoumat a poznávat, protože již bylo vše řečeno. Možná, že již bylo hodně řečeno, ale málo pochopeno, protože kdyby lidé pochopili to, co praví Písmo, nemohli by ostřit zbraně, nerostly by loupeže a vraždy, smilstvo a nenávisť. Panovala by láska. Ta však nevládne, což svědčí o tom, jak málo jsme ještě pochopili mystérium Božího slova.

Ano, je to láska, která lidstvu nejvíce chybí a bez lásky nelze nic učinit. Duší lidstva vládne neklid, všichni mají pocit, že mají málo majetku. Myslí si to i ti, kteří mají nepřeborné množství bohatství.

Závist se šíří mezi spolužijícími jako choroba. Přemýšlíme, jak bychom dosáhli mít stejně krásný dům jako náš soused a přemýšlíme, jak mu nastrojit úklady, které by ho přivedly do vězení a jeho dům byl zbořen. Tím, že nepřejeme nic dobrého my sami, podezíráme ze stejných myšlenek i jeho a tak roste podezřavost, sestra závisti.

Jeden druhého podezíráme ze zlých úmyslů, kterými jsme nositeli sami a často připisujeme různým příčinám nesprávný význam. Tím vzniká nesoulad, který přerůstá do válek a nepřátelství po celý život.

Vše to vypadá, jako by lidé oslepli. Zaměřeni jen na svou nenávisť, se strachem se ohlédnout, nejsou schopni kriticky vidět své činy a shovívavě posuzovat činy druhého, jen aby nepřišli o svou nenávisť. Naučili jsme se hledat protipól slova lásky ve slově nenávisť. Ale to, co člověk nenávidí nebrání mu v tom, aby něco jiného ze srdce miloval.

Opakem lásky je sobectví, které není schopno lásku prožít, protože neumí obdarovávat a dávat. Láska znamená nejen přijímat, ale i dávat. Rozdávát sebe sama bez úvah, kolik mi moje oběť přinese zisku.

Většina z vás, kteří mne posloucháte, bude kněžími. Nezapomeňte nikdy, že vaším úkolem je roznášet mezi lidmi lásku, to, co nejvíce potřebují, co jim nejvíce chybí a po čem celým svým srdcem touží, i když si toho mnozí nejsou vědomi. To, o čem hovoří Pavel:

'Kdybych měl dar prorockví, rozuměl všem tajemstvím a obsáhl všechno poznání, ano, kdybych měl tak velkou víru, že bych hory přenášel, ale lásku kdybych neměl, nic nejsem. '

I vy budete ničím pro vaše věřící, nebudete-li je milovat. Nebudete jejich učiteli, jestliže jim lásku ke Kristovi nebudete vštěpovat vaší vlastní láskou k nim. Abyste toho byli schopni, musíte poznat nejen zákonitost světa lidí, ale i světa nebeského. Toto poznání vám umožní filosofie, budete-li mít dostatek trpělivosti, víry a píce.

Filosofie je poznání věcí božských a lidských, poznání, nakolik se může člověk přiblížit k Bohu, neboť filosofie učí člověka, aby byl svými skutky obrazem a podobenstvím Toho, Jenž ho stvořil. Poznání je tajemství přiblížit se Stvořiteli až k hranici již nelze dál překročit. Poznáním roste moudrost a moudrostí láska člověka k Bohu i člověku.

Moudrost pronásledují jen tupci. Tak jako chudý navenek opovrhne penězi, po nichž v skrytu duše touží, analfabet spaluje knihy, které by si rád přečetl a eunuch klne ženám, které by rád pomiloval, tak hlupák ponižuje moudrého, jehož moudrost by měl rád sám.

Ale neobávejte se, protože ten, kdo vás pronásleduje, běží vždy zákonitě až za vámi. Mějte však na paměti, že ačkoliv vzdělání, jste stejní lidé jako ti, které vzděláváte. Budou hlídat každé vaše slovo jako semeno pravdy, které vzklíčí v jejich duších. Proto hovořte jen o tom, co sami děláte a víte, abyste nevznesli do lidských duší zmatek. "

Metode, hovořil jsem dlouho, slova mi přicházela sama od sebe a mohl jsem pozorovat zapálené tváře posluchačů v lavicích. Opájel jsem se pocitem, že si ukládají do paměti má slova a budou je šířit dál. Svou přednášku jsem ukončil slova Řehoře Bohoslovce:

„Mnozí z vás, sotva odrostou mladistvému chmýří a přestanou dětsky blábolit, jakmile jen několik zbožných slov sluchem či čtením pochyťí, jsou hned mudrci, učiteli, vyžadují, aby je lid nazýval mistry a počítají se mezi svaté, i když je to, co mluví pouhým žvatláním jako ve snu. Velmi je mrzí, nedostane-li se jim za to potlesku.

Prátelé, budeme se zde, na půdě této školy všichni upřímně snažit, abychom takovými učiteli nebyli. "

Metode, co následovalo, byl snad největší okamžik mého života. Vítězství a konečný důkaz přízně Ducha. Cítil jsem se na správném místě, a co potřebuje muž více k tomu, aby byl spokojen?

Brzy však následoval po Theoktistově pádu těžký čas zkoušek. Hledal jsem klid a útěchu ve vznešeném klidu nejkrásnějšího chrámu křesťanstva, mé patronky Sofie. Ale neodbytné myšlenky mně ani zde nedaly pokoj. Pochyboval jsem o všem.

Co mi mohou dát spisy svatých otců? Mají nám v dnešní krvavé a nespravedlivé době co říci?

Mohu se považovat za tak moudrého, abych uzavřel své nitro před cizími výroky a samostatně hledal cestu k Bohu?

Není to bloudění v nejistotách, není mé poznání jen mámivý svět falešných kulis?

Což když bloudím a ztrácím drahocenný čas na splnění mého úkolu? Plní kněží skutečně jen vůli Boží nebo někteří z nich, právě ti nejmocnější, vnucují Bohu vůli svou?

Kdo vlastně dnes vládne světu? Bůh či člověk? Bůh či ďábel?

Byly to boje, které prožívá každý na cestě za pravdou a láskou.

Cítil jsem, že potřebuji klid a samotu, abych si urovnal své myšlení. Ukončil jsem svou přednáškovou činnost, období mých největších úspěchů, ale i pádu a pýchy, za kterou jsem se touto vyčerpávající zpovědí chtěl kát.

Bratře Metode, my dva jsme byli dvojspřeží a orali jsme společně jednu brázdu. K tobě jsem se utíkal, protože jsem věděl, že ty jediný mi porozumíš a pomůžeš. Byl jsi vždy silnější než já, byl jsi mou jistotou a vzorem. Obdivoval jsem sílu a klid tvé duše, protože jsem trpěl neklidem a nevyrovnaností duše vlastní.

Jako horský potůček skáče po kamenech a spěchá, aby brzy dosáhl mohutného toku řeky, tak jsem celý svůj život spěchal za tebou, do bezpečí tvého klidu a ochrany. I dnes obdivuji tvůj slib panonského arcibiskupa, ale mám málo sil a času se nad ním zamýšlet.

Tvoji největší schopností bylo poslouchat, mlčet a chápat vše, co spolu s moudrostí znamená milovat. Lidé mají citlivou duši a doveďou vycítit lásku druhého. Byl jsi laskavý, přísný, ale oni cítili tvou

lásku a snahu o pochopení jejich těžkostí a přicházeli stále znova, i když jsi jim nařídil přísnější pokání, než by to učinil opat.

Stykem s tebou jsem zjistil, že velikost člověka nespočívá ve významu jeho úřadu a v síle potlesku jenž sklízí, ale jen a jen v něm samém,

Velikost člověka je i v tom, jak se vyrovnává s pochybnostmi své duše o sobě samém a o lidech kolem sebe. Již tehdy, na Olympu jsem pochopil, že mít rád člověka není nic jiného než chtít a mít upřímnou snahu ho pochopit.

Vidět tě, Metode, mezi bratry na Olympu, bylo pro mne důležitým poznáním, ale já jsem tehdy ještě nebyl schopen poznat to pravé poučení. Nepoznal jsem, proč mě lidé poslouchali s oblibou, zatleskali a odešli poučení, zatímco tebe poslouchali s láskou a odcházeli očistěni. Nepoznal jsem, že já hovořím, ale ty nasloucháš a toho si lidé ve svém srdci váží víc. Poznal jsem, že chytrost, která chce být viděna, budí nedůvěru. A tak jsem z touhy ubít pocit, že jsem neužitečný, začal skládat slovanskou abecedu, písmenko k písmenku a radovat se z každého slova, jež jsem vytvořil. Vždyť už jako dítě mne zajímala otázka, proč se slovanská řeč nedá zapsat řeckými písmeny.

Toužil jsem dostat očividný důkaz o svých schopnostech. Probudil se ve mně Michael, ten starý bojovník. Toužil jsem něco dokázat a nasadit třeba i život, abych zachránil své bližní a abych překročil svůj stín, Metode.

Přicházeli ke mně žáci, aby načerpali rozhovorem nových sil. Nemohl jsem mluvit ke všem stejně, každý byl jiný. Hovořil jsem ke každému zvlášť. Až v blízkosti smrti se mi otevřely oči a žasnul jsem nad jejich růzností.

V době, kdy jsem měl pocit, že můj život není ještě úplný, vzdal jsem se naděje, že pochopím Boží dokonalost, ale cítil jsem, že na mne ještě čeká práce, která dovrší můj život. Nevěděl jsem, co to má být. Má mysl mi předváděla nejpodivnější obrazy budoucnosti:

„Půjdeš k Moravanům a ke Slovanům, učit lid věřit v Boha, získávat ho pro lásku k ukřižovanému, prověřit si, zda pýcha, s níž jsi shlížel na svou moudrost nebyla jen dým.“

A tak přede ranou stál velký úkol, přeložit jim evangelia, skutky apoštolů, apokalypsu, snad i Starý zákon a mši do jazyka, který nemá vlastní písmo a vlastní gramatiku.

Psané slovo přetrvá věky, ale mluvené zmizí jako ranní mlha, když na ni zasvítí slunce.

Bez knih jsou národy nahé a nemohou bojovat bez zbroje proti hubitelům lidských duší. Pocítil jsem, že přišla chvíle, abych se pokusil o úkol, jenž přede mnou stál celý můj život. Vytvořit písmo a pravidla pro jazyk Moravanů. Cítil jsem, že dýchám s tímto národem. Tento národ to věděl a dýchal se mnou.

Nešlo tu o politické chytračení, ale o konkrétní lidské životy a jejich budoucnost. Stále jsem toužil jít s lidem, ale pronásledovala mne prokletí výjimečnosti, která mi znemožňovala k lidským duším přístup. Až společné utrpení nás všechny učinilo bratry.

U lůžka v hradě vladky Chotěmíra jsem pochopil, že Morava je mou poslední příležitostí, abych zúročil to, co jsem dostal do vínku od svého Stvořitele.

Věděl jsem, že nepodaří-li se mi zdejší dílo, byl můj život jen prožitým snem a já jedním ze zbytečně Bohem obdarovaných. Byl jsem si vědom, že tato země nepotřebuje nemocné kněze, ale silné bojovníky a ochránce.

Po vyhrané bitvě jsi měl, Metode, v očích slzy. První velké vítězství po množství překážek, příslib budoucnosti, která se začala vyjasňovat. V tuto chvíli jsme se stali Moravany, bojujícími za blaho národa, lidmi, kteří našli ztracenou cestu, vítězi nad svými pochybnostmi.

Zvítězili jsme, když se s námi modlil národ pohanů modlitbu modliteb, vyznání víry v to, že existuje Bůh, Jenž nás vede správnou cestou. Tehdy jsme, Metode, poklekli oba na tvrdou zem a do odcházející noci se nesl náš hlas opakující slova prastaré řecké modlitby.

Poznali jsme, proč nás přivedl Bůh na tento svět a že náš úkol je mnohem důležitější, než jsme mysleli. Zachránit národ určený k vyhubení. Ne zbraní, ale myšlenkou, láskou a slovem, jež jsou mocnější než zbraň.

Učili jsme lidi se modlit. Byli jsme rozsévači, jejichž pole bylo tak daleké, že jsme nemohli sledovat, zda námi zaseté zrno všude klíčí.

Ale byli jsme si vědomi, že zaséváme do úrodné půdy. Kázali jsme s láskou o lásce.

Snažil jsem se, milý Metode, odvést poctivou práci, na kterou bych mohl být sám před sebou hrdý, protože jsem cítil, že mé dny se krátí a čas, který mi zbývá ke splnění životního úkolu pomalu dochází. Snad jsem získal dar pokory a splnil svůj cíl. Slyším tvá upřímná slova, Metode, že lidem jako jsem já, je souzeno být služebníky lidí a ve službě lidstvu ztrácet životní síly.

Musíme hledat cestu ke každé té prosté duši láskou a nebát se kalu jímž je mnohá zanesena. Skrze bránu lásky vede cesta ke každé lidské duši. Musíme lásku rozdávat, jsme přece kněží, protože jsme lidé.

Ne naše, ale Boží vůle necht' se děje skrze nás, až na věky.

Amen.

V neskonale úctě

Tvůj bratr Konstantin, zvaný Cyril.

Konstantin a Michal

Konstantin (827-869) a jeho bratr Michal (815-885) se narodili v rodině se sedmi dětmi, v druhém největším městě byzantské říše, v Soluni – Thessalonica.

Řeholní jméno Konstantina je Cyril, Michala Metoděj. Oba bratři byli velice nadaní. Metoděj studoval práva a Konstantina, který ztratil již ve čtrnácti letech otce, se ujal císařský kancléř Theokistos, který ho pozval k císařskému dvoru do Cařihradu a umožnil mu filozofické a theologické vzdělání na cařihradské univerzitě.

Vysoce nadaný Metoděj patřil vždy k nejlepším žákům a známosti jeho otce na císařském dvoře mu otvíraly cestu k úspěchu. Hned po dokončení právnického studia získal již jako dvacetiletý místo archonta, místopředsedu jedné z byzantských provincií obydlené vedle Řeků Slované. Rozkládala se severně od Soluně na řece Strymon.

S řečí Slovanů neměl potíže, protože obyvatelé Soluně hovořili již od dětství nejen řecky, ale i nářečím slovanským a jeho maminka byla původem Slovanka. Často však uvažoval o spravedlnosti a velikosti trestů současné doby a jejich slučitelnosti s křesťanským učním, když například viděl, jak císař Theofil nechal mnohé vysoké hodnostáře, již za zcela malé provinění, upálit nebo usmrtit vařící vodou.

V roce 840 opustil úřad archonta a rozhodl se pro život v klášteře na úpatí hory Olymp (v Malé Asii, nedaleko Cařihradu).

Metoděj byl všeobecně známý jako vysoce inteligentní muž, ale jeho bratr Konstantin byl již od samého narození považován za zázračné dítě, které stále znovu udivovalo své spolužijící jedinečnou pamětí a schopností zvládnout cizí jazyky se všemi jejich idiomy, akcenty a melodikou. Stačilo mu jít jen jednou po ulici, kde zaslechl vyvolávání arménských obchodníků, hádku syrských námořníků nebo část židovské modlitby, pokřik slovanských venkovanů na trhu, aby jim rychle porozuměl, což přesvědčovalo o jeho lingvistickém nadání. Často udivoval rodinu jeho věku neodpovídající vážností a moudrostí. Když mu bylo sedm let, zdál se mu zvláštní sen. Měl si vybrat za ženu jednu ze soluňských dívek. Prohlédl si je a řekl: „*Poznal jsem jednu, tu nejkrásnější ze všech. Jmenovala se Sofia (moud-*

rost) a tu jsem si vybral jako průvodkyni svého života.“ Teprve po mnoha létech pochopil bratr Metoděj, že tento sen měl mnohem hlubší význam, než byla rodina schopna tehdy pochopit. Moudrost se stala nejvěrnější průvodkyní Konstantinova života.

Vysoce nadaný chlapec stál na prahu nejvznešenějšího velechrámu vzdělání, jaké jeho století v Byzancii bylo schopno. Poprvé se zadíval do očí jen o sedm let staršího učence Fotia, jehož pověst jako o nejvzdělanějším a nejsečtějšímu muži celé byzantské říše, byla všeobecně známá. Konstantin cítil, že ruka, kterou mu Fotius prostým gestem podával, ho provede v příštích letech branou nevyššího zasvěcení i jeho samotného.

I Fotius si byl vědom, že před ním stojí diamant, který čeká jen na vybroušení a pocítil hlubokou vděčnost, že mu byl tento úkol svěřen.

Všeobecná byzantská vzdělanost udivovala celou Evropu. Za jeden z největších zázraků světa bylo v této době považováno písmo. Ten, kdo ovládal písmo dotýkal se, podle tehdejšího mínění, nebeských sfér. Umět číst a psát umožňovalo člověku stát se příslušníkem privilegované společenské vrstvy.

Konstantin se od prvního dne vrhl s opravdovostí a jemu vlastní snahou do studia, jehož výsledky brzy vzbudily úžas a respekt celého okolí. Za tři měsíce ovládal dokonale řeckou gramatiku. V matematice studoval geometrii a u Fotia dialektiku (umění rozhovoru, schopnost odhalovat rozpory v myšlení a dospívat k pravdě) a ostatní odvětví filozofie, které zvládl tak rychle, že mohl brzy přejít ke studiu rétoriky, (nauka o řečnickém umění) aritmetiky, astronomie a hudby. Hudební vzdělání, patřilo v Byzanci do matematického oboru.

Hudebně velmi nadaný Konstantin začal brzy komponovat a složil během studia, ale i v pozdější době několik hymnických písní. Kromě toho zvládl i několik dalších jazyků, včetně latiny. Nejvíce ho však fascinovaly různé systémy písma. Dokázal proniknout do vnitřní struktury starých, grafických znaků, čehož později využil při sestavování nového písma pro slovanské jazyky. Ale největší láskou pro něho byla a zůstávala filozofie, o níž říkal:

„Filozofie je poznání věcí božských i lidských, poznání, nakolik se může člověk přiblížit k Bohu. Neboť učí člověka, aby byl svými skutky obrazem a podobenstvím toho, který ho stvořil. „

Po zakončení studia věd na císařské univerzitě, začal studovat při chrámu Boží moudrosti theologii. Theoktistos mu byl přítelem a pomocníkem, který naslouchal se zájmem svému chráněnci a umožnil mu přístup i do soukromých prostorů císařského paláce.

Mimořádně nadaný lingvist Konstantin velmi rychle zvládl hebrejštinu, často polemizoval o ikonoklasmu (rozpory o odstranění a zničení starých svatých obrazů v byzantských kostelech v 8. a 9. století), ale i s islámem. Bylo mu teprve něco přes dvacet let a měl nejvyšší vzdělání, jaké bylo možno v byzantské říši dosáhnout.

Bezprostředně po ukončení studia se Konstantin stal knězem. Přijal diakonské vysvěcení, stal se sekretářem patriarcha Ignatia a současně knihovníkem a archivářem.

Zdravotní potíže, které ho od dětství provázely, se zhoršovaly v důsledku přemíry práce a nervového vypětí. Přijal vše jako varování, ale nebál se smrti, ačkoliv věděl, že přijde brzy. Měl jen vroucí přání, aby nezemřel dřív, než splní předsevzatý úkol.

Velmi brzy se rozhodl svěřený úřad opustit, aby se mohl věnovat dalšímu studiu a kontemplativnímu životu. Den, kdy Konstantin beze stopy zmizel a nikdo o něm půl roku nic nevěděl, přišel náhle. Kde ony měsíce strávil, věděl jen on sám a Bůh, který pro něho měl připraven další úkol.

Když ho po šesti měsících císařští služebníci našli v zapadlém klášteře na břehu Černého moře, měl Konstantin již zcela jasno o své příští cestě. Omluvil se příteli Theoktistovi, vysvětlil mu, že jeho odchod nebyl nevděkem. Theoktistos mu porozuměl a nabídl mu, aby se stal profesorem filozofie na císařské univerzitě, kde dříve studoval. Konstantin tuto nabídku přijal a vyučoval domácí i cizí posluchače v chrámu Dvanácti apoštolů filozofií. Zároveň byl oficiálně pověřen veřejnou disputací. Už od sedmého století byla zavedena osvědčená praxe, že profesori císařské univerzity působili i jako vládní poradci v důležitých státních a církevních otázkách.

Právě v době, kdy se mladý filozof vracel z kláštera Kleidion do Konstantinopole, začal císařský dvůr připravovat důležitou misi mezi islámskými Araby v Samaře a Dvorské radě bylo jasné, že tímto úkolem může být pověřen jen Konstantin.

Otázka Arabů se týkala choulostivého problému, Nejsvětější Trojice. Jejich otázku: „*Když je Bůh jen jeden, proč ho slavíte ve třech?*“, Konstantin zodpověděl: „*Otec se podobá slunečnímu kruhu, jenž nemá začátek a konec. Z tohoto kruhu vychází světlo, které prosvěcuje celý svět. Tak jako se z Boha Otce rodí syn, vychází z téhož kruhu a jeho paprsků teplo, které oživuje celý svět – Svatý duch.*

My podle učení proroků uznáváme trojici Otec, Slovo (slovo je symbolickým výrazem pro Krista) a Duch. Slovo se vtělilo v Panně a zrodilo se pro naše oproštění z nadvlády zla, jak i váš prorok Mohamed dosvědčuje, když píše: „Poslali jsme Ducha svatého k Panně s přáním, aby porodila.“ Bůh sám je jen jedna bytost, která působí trojicí Otec, syn a svatý duch.“

V listopadu roku 855 se vracel Theoktistos chodbami paláce do domu, kde žil i Konstantin. Cestu mu zastoupila skupina ozbrojených mužů, kteří ho zavraždili.

Konstantina zastihla zpráva o Theoktistově smrti ještě téhož dne večer. Věděl, co čeká i jeho. Byl Theoktistovým přítelem, prožil dvanáct let v jeho blízkosti, bydlel v jeho paláci a podílel se na jeho politice. Theoktistos v něm viděl syna, kterého sám neměl. Smrt hrozila i Konstantinovi.

Opustil v noci Theoktistův dům, místo profesora filozofie na vysoké škole v Cařihradě, rozdal všechn svůj majetek chudým a rozhodl se odejít na horu Olymp, do kláštera v němž žil jeho bratr Metoděj.

Dlouho přemýšlel, zda nejsou tyto tragické události znamením, že nemá mrhat časem pro světské záležitosti a cítil, že přišel okamžik učinit rozhodný krok vpřed. O několik týdnů později přeplul ve vší tichosti Bospor a zabušil na dveře kláštera, do něhož už před deseti léty vstoupil Metoděj. Cesty jejich životů se opět spojily.

Metoděj již po svém příchodu do kláštera složil všechny slavnostní sliby a stal se navždy a neodvolatelně mnichem, Konstantin byl přijat jen jako oblát, aby mohl kdykoliv opět z kláštera odejít. Byl si vědom, že pokud by byl v budoucnu pověřen diplomatickým nebo misijním úkolem, musel by ho splnit.

Společný čas strávený na Hoře, jak oba bratři klášter nazývali, byl nejšťastnější dobou jejich života, prvním a posledním oddechem a dobou, kdy se mohli připravovat na dosud jim neznámé poslání.

Pobyt Konstantina a Metoděje na Olympu netrval dlouho. Císař je vyzval, aby se zúčastnili poselství do země Chazarů, národa v jižním Rusku, na severu od Černého moře. Konstantin předtím přijal kněžské vysvěcení a oba bratři měli za úkol obhájit křesťanskou víru proti židovství. Jejich důkazy, které lidem přinášeli byly tak přesvědčivé, že Chazaři uznali pravdu křesťanské víry a asi dvě stě se jich nechalo pokřtít.

Tato cesta plná námahy a nebezpečí se stala důležitou událostí, protože bratři za svého pobytu na poloostrově Krym našli ve městě Chersonu ostatky papeže Klimenta, třetího nástupce sv. Petra na římské stolici a přivezli je do Cařihradu.

V Malé Asii bylo mnoho enkláv (části země obklopené cizím územím), které byly hustě obydleny Slovy z Balkánu. V Konstantinově myšlení se stále určitěji rýsovala myšlenka na šíření křesťanství a misionářské působení mezi slovanskými kmeny. Jemu samotnému nepřinášelo na světě nic tolik radosti, jako filozofická kniha a modlitba, spojení s Bohem a Kristem. To však pohanským, nekromantním Slovanům zůstávalo cizí. (Nekromantie je věštění vyvoláváním duchů zemřelých, víra v existenci upírů.)

Zde Konstantin konečně poznal, k čemu ho Bůh vyvolil. Svým nadšením získal pro svoji budoucí práci i bratra Metoděje. Nebylo to pro ně rozhodnutí lehké. Byli sice syny matky, která byla slovanského původu, ale i syny řeckého otce, který byl Slovy zavražděn. I sám Metoděj bojoval léta se Slovy, ale přesto se začali oba bratři na své poslání, šíření čisté víry v slovanských oblastech, s láskou připravovat.

Slovanskou řeč, vytvářenou v té době skupinami různých nářečí, osvojili si již v dětství v rodné Soluni.

Konstantinovi však nestačila jen schopnost osvojit si slovanskou řeč. Měl v úmyslu učinit z ní literární jazyk a přeložit do slovanštiny část Písma svatého a některé liturgické texty, protože byl přesvědčen, že jen tehdy se stanou Slované křesťany, jestliže jim bude přinášena křesťanská nauka formou a v jazyce, kterému rozumějí.

V této době vyslal Velkomoravský kníže Rostislav poselstvo do Cařihradu s prosbou o vyslání křesťanských misionářů, schopných mluvit s lidmi ve slovanském jazyce. Na Moravě působil jen klérus z Řecka, Itálie a pasovského biskupství z Bavorska.

Byzantský císař a patriarcha se rozhodli vyslat na Moravu misii v čele s Konstantinem a Metodějem, s úmyslem vytvořit zde církev východního typu s vlastním liturgickým jazykem.

Cyril a Metoděj nepřišli na Moravu hlásat pohanům evangelium, jak je mylně učeno. Přišli k lidem již převážně pokřtěným, ale přitom plně oddaným pohanskému způsobu života a jeho kultům.

Řečtí kněží ve slovanských oblastech sloužili liturgii v řečtině, jen kázání přinášeli v ne vždy správném slovanském nářečí. Velké potíže měli například při zapisování poznámek. Používali řecká písmena a naráželi přitom na velké, výrazové potíže, protože pro mnoho slovanských hlásek neexistovaly v řečtině příslušné znaky a každý písař si pomáhal jinak, čímž vznikala chaos.

Jak by bylo možné zde pomoci, ptal se Konstantin, který perfektně ovládal mnoho jazyků a jejich abecedy. Kromě abecedy řecké uměl i latinku, písmo arabské, syrské a hebrejské, takže měl možnost porovnávat. Jednoho si však byl vědom zcela bezpečně:

Písmo plní na světě posvátný úkol. V byzantském pojetí nemá psané slovo bavit, ale poučovat a mravně člověka povznášet.

Písmo musí být plně spojeno s duchem jazyka a národa, který jím mluví. Tímto směrem zaměřil svoji budoucí snahu a činnost.

Spolu s Metodějem pořizovali překlady církevních textů z řečtiny do staroslovanštiny a přeložili i zákoník světského práva, „Zákon sudnyj ljudem“.

Metoděj se soustřeďoval na vyhledávání a školení budoucích misionářů. Nemusel nikoho přemlouvat. Vybíral si hlavně mladíky slovanského původu a vychovával z nich své spolupracovníky, kteří by byli schopni vést ostatní. Mezi první spolupracovníky patřil vysoce vzdělaný Kliment, který následoval oba soluňské bratry až do konce jejich života.

Na misionářskou činnost se připravoval i Laurentios, Angelarios a odvážný a obětavý Lazar a Naum, budoucí spisovatel a obhájce vědeckého a lingvistického odkazu Konstantinova. Jejich úkolem bylo

otevřít ne ústa, ale srdce a duše Slovanů pro příjem božské pravdy a nechat je rozhořet láskou k Bohu a ke spolužijícím.

Konstantin dnem a nocí horečně pracoval na grafickém ztvárnění slovanského jazyka. Dokázal proniknout až do jeho neuvěřitelných jemností. Například pro písmeno „i“ zavedl v hlaholici (předchůdce písma cyrilského) trojí grafické ztvárnění, rozlišující trojí výslovnost.

Bůh učinil zázrak. Konstantin byl hotov a tiše hleděl na popsaný pergamen. Byl si vědom, že drží v ruce mistrovský nástroj a že nadešel čas, nechat ho rozeznít.

Začal překladem Janova evangelia do slovanštiny. V podstatě navazoval na překladatelské zásady, které již na přelomu 4. a 5. století stanovil Jeroným.

Konstantin pracoval s vědomím, jak důležité je předávat nezkreslenou pravdu. Byl si vědom i toho, že je zapotřebí znát i mentalitu, zvyky a psychologii čtenářů.

Slovanský jazyk, k jehož libozvučnosti přispívala i jeho hudebnost, vycházející z pohyblivosti přízvuku, dosáhl prostřednictvím Konstantinovým takové dokonalosti, že byl schopen adekvátně vyjádřit i ty nejsložitější a nejabstraktnější myšlenky biblického, theologického, ale i právního původu.

Koncem léta 863 byla práce skončena.

Byzantský císař nabádal v závěru svého listu knížete Rastislava: *„Veškerým srdcem hledej Boha a nezanedbávej spasení všech, ale vybízej je, aby nelenili a dali se na cestu pravdy!“*

Konstantin a Metoděj vztahovali tato slova s pokorou i na sebe sama.

Svůj hlavní úkol viděl Konstantin v systematické výchově moravského duchovenstva. Doposud znali Moravané jen výuku, kterou jim poskytovaly bavorské školy a jejich misionáři. Tito frančtí kněží byli však zcela povrchně a nedostatečně vzdělávání, čemuž odpovídala i jejich výuka a působení. Mnozí neuměli číst a ani řádně celebrotat bohoslužebné obřady. Jejich biskupům to bylo vhod, protože neměli v úmyslu dělit se o svoji moc a svěřovat slovanským žákům jakoukoliv roli, pro kterou by potřebovali skutečné vzdělání.

Konstantin měl oproti bavorským předchůdcům velkou výhodu. Frančtí misionáři používali v církevních školách pouze latinské texty,

kterým slovanští adepti kněžství nerozuměli. Mimo to jim bavorští misionáři udělovali jen množství zákazu, příkazů a hrozeb zatracení, jakmile nešlo vše tak, jak sami chtěli.

Konstantin předal Moravě základní theologická díla brilantně přeložená do slovanštiny. Tím začala poprvé křesťanská víra na Moravě působit na cit, probouzela lásku a duchovní naději, protože žáci pod Konstantinovým vedením všemu rozuměli a mohli přejít bez bezduchého memorování ke skutečnému studiu evangelií a přijímat je srdcem. Byzantská mise získala rychle velké sympatie. Konstantin předával žákům základní čisté, nepozměněné texty přeložené přímo z řečtiny.

Velmi nízká byla morální úroveň obyvatelstva, manželských vztahů a sňatkových poměrů. Ve většině sice převládala monogamní manželství, ale po vzoru panovníka, který měl vlastní harém, několik manželek, bylo běžné, že manžel zapudil svojí zestárlou nebo neplodnou manželku a našel si novou, mladou ženu. Starší muži obcovali bez zábrany se svými snachami a mladí svobodní muži žili bez morálních zábran. Většina obyvatelstva byla plně oddána pohanským kultům a obětovala v posvátných hájích modlám, což bylo provázeno sexuálními orgiemi. Dosavadní kněží tomu všemu pokrytecky přihlíželi.

Byzantští misionáři, zvyklí na morální čistotu, zde přísně zasahovali. Trvali na požadavku, že zlo si je zapotřebí za všech okolností uvědomovat a usilovat o jeho odstranění i za cenu osobních ztrát a konfliktů.

S tím nebylo francké kněžstvo srozuměno a v polovině srpna roku 864 poslal francký král proti Moravě silně ozbrojené vojsko, aby uchránilo způsob dřívějšího života franckých misionářů a jejich způsobu náboženské nauky. Drancovali a plenili celý kraj. Právě sklizené obilí končilo v plamenech a dřívější bavorští kněží se opět vrátili do zpustošené krajiny.

Pro Konstantina a Metoděje to znamenalo stálé stěhování, putování cestou necestou, od místa k místu. Konstantinův zdravotní stav tím velmi trpěl a jeho síl neustále ubývalo. Po několika týdnech boje musel kníže Rostislav kapitulovat, odevzdat bavorskému králi velký

počet rukojmích a složit přísahu, že svému německému sousedovi zachová věrnost. Ale přesto se nechtěl vzdát byzantské mise. Mezi franckou a řeckou církevní skupinou vypuklo brzy otevřené nepřátelství.

Konstantin a Metoděj se však nikomu nepodřídili. Byli odchováni vznešenou Konstantinopolí. Byli nositelé vysoké kultury, čisté víry a civilizace, které byly jejich protivníkům cizí.

Přišli na Moravu, aby pozvedli zpustlý národ mezi vzdělané národy a probudili v něm víru, provázenou láskou a morální čistotou. Přešli do protiútoků. Neúnavně vytýkali zdejšími kněžím všechny přestupky, kterých se ve své církevní praxi a učení dopouštěli a které hraničily s pohanstvím.

Jestliže například někdo vraždil a to bylo v této době časté, potrestali ho kněží tím, že se po dobu tří měsíců směl dotýkat jen dřevěného nádobí a nesměl pít ze skleněné číše. Vzdělaní a ctnostně žijící solunští bratři byli nekompromisní, ale žili i sami tak, jak to vyžadovali od ostatních. Víru v Boha nevynucovali zbraněmi a válkami, ale s trpělivostí získávali okolí vlastním příkladem.

Metodějova politická schopnost kombinovaná s právníckou zkušeností se spojila s Konstantinovou zběhlostí theologickou a bratři se rozhodli vytvořit pro Moravu slovanskou liturgii proti bavorskému kléru. Zavedli na Moravě mešní řád, známý jako liturgie svatého Petra. Celá země šla s nimi. Moravanům se dostalo privilegia mít Nový zákon, přeložený přímo z řeckého originálu bez latinských mezistupňů a změn.

Konstantin na něm pracoval dny a noci a bratr Metoděj s bolestí pozoroval popelavou bledost jeho tváře, jeho vyhublé ruce a vracející se horečky, které bratra zeslabovaly stále víc.

Konečně přišel den, kdy vyčerpaný Konstantin dokončil svůj úkol. Moravané měli všechna čtyři evangelia ve slovanském jazyce. Metoděj k nim napsal závěrečná slova: „*Ten, který toto napsal, je učedník, který vydává svědectví, že je pravdivé. Je ještě mnoho toho, co Ježíš říkal a činil. Kdyby bylo vše napsáno jednotlivě, myslím, že by svět nemohl obsáhnout množství knih o tom vydaných.*“

Dílo bylo dovršeno. Unavený Metoděj si však náhle všiml, že stránka, kterou dopsal, nebyla poslední. Překvapeně vzal do ruky svazek na stole ležících pergamenů, na jejichž první straně stálo: „*Předzpěv jsem svatého evangelia.*“

Pochopil, že má před sebou básnickou předmluvu, jíž Konstantin uvádí svůj překlad evangelií.

„*Jak proroci už dříve předpověděli, Kristus přichází shromáždit národy, neboť je světlem celého tohoto světa. Neb oni řekli: 'Slepí prohlédnou, hluchí uslyší slovo Písma...'*“

Dále četl Metoděj už ne slova Janova, ale slova Konstantinova:

„*Je tedy třeba poznat Boha. Proto slyšte, Slované toto: Matouš, Marek, Lukáš a Jan učí všechny lid a praví: 'Vy všichni, kdož svých duší krásu vidíte a milujete a rádi byste temnoty hříchů zapudili a hniloby tohoto světa se zbavili, rajský život nalezli, slyšte nyní svým rozumem, slyšte všichni lidé slovanští, slyšte Slovo. Od Boha přišlo slovo, jež krmit lidské duše, slovo jež sílí srdce i rozum, slovo, jež vede k poznání Boha.'*“

Metoděj přestal na okamžik číst, protože si uvědomil, že ještě nikdy nedal uzavřený Konstantin tak nahlédnout do svého nitra, jako v těchto verších. Vroucnost jeho slov dojímala Metoděje téměř k slzám. Když dospěl k posledním slovům věděl už zcela jistě, že se v těchto sto deseti verších dotkl jeho bratr věčnosti, že jeho duch zaměřuje k výšinám, kde se pozemské prolíná s Božským, k výšinám, kde národ, jazyk a víra tvoří nedělitelnou jednotu, prodchnutou Svatým duchem.

S hlubokou vděčností si uvědomil, jak velkého zázraku a díla smí být po boku svého bratra účasten. Hluboce dojat zamířil do nedalekého chrámu k rozhovoru se svým Pánem. Prostupující světlo blízkého svítání prosvětlovalo barvy fresek na stěnách chrámu a náhle se před jeho očima vybavil milovaný kostel Hosios David v rodné Soluni. Kostel jeho dětství, kde se on a bratr Konstantin učili poznávat a milovat Boha.

Před očima mu procházela krása mozaiky, která ho okouzlovala již jako malého chlapce. Zobrazovala evangelistu Lukáše a jeho průvodce jemně tlumenými barvami, zvláštní modří, která dodávala celému obrazu životnost a nádech krásného snu. Nad postavami rozta-

žená perut' byla poseta znaky Božího oka a jako malí chlapci měli s bratrem dojem, že ty oči se dívají pouze na ně. Přísně, nabádavě, ale plné lásky.

Zatímco Metoděj pečlivě a zodpovědně sepisoval pro Moravu pravidla lásky a správného soužití, připravoval se francký klérus (duchovenstvo) k boji. Byzantská oblíbenost stále stoupala. Její nejsilnější zbraní byla slovanská liturgie, což se duchovenstvu latinské liturgie nelíbilo.

Metodějovi a Konstantinovi zbýval již jen úkol, vysvětit vyučené žáky na kněze a vytvořit z nich moravskou církevní hierarchii.

O zřízení slovanské církevní provincie měli jednat v nejbližší době v Konstantinopoli.

Koncem roku 866 opustili oba bratři spolu s žáky, kteří měli být vysvěceni, Moravu, kde pobýli celkem tři roky a čtyři měsíce. Tím byla mise obou bratrů skončena. V Konstantinopoli museli o ní předat zprávu císaři a patriarchovi Fotiovi, vysvětit moravské žáky, kteří se po návratu domů měli ujmout správy moravsko-panonské diecéze.

Do Konstantinopole se vraceli přes Benátky, aby nemuseli překónávat balkánské hory. V Benátkách se dozvěděli o převratu v Byzanci. Nic z toho, co dříve tvořilo jejich život, již neexistovalo. Císař Michal III. byl zavražděn a Fotius ve vyhnanství. Oba bratři stáli v benátském přístavu jako trosečníci jen s holým životem a tím co měli na sobě. Tížila je velká zodpovědnost za vysvěcení moravských chlapců, kteří s nimi přijeli a na jejichž návrat Rastislav a Kocel netrpělivě čekali.

Pluli z Benátek do Ravenny. Město, které bylo napůl řecké a tvořilo spojnici mezi Itálií a Orientem, pohladilo oba bratry téměř byzantskou atmosférou. Pak pokračovali ve své cestě po souši až do Říma, kde byli nyní vítáni, protože měli u papeže přítele a zastávce Anastásia.

Po několikátýdenních konzultacích se svými experty a rádci a po posouzení slovanských knih se papež rozhodl, že všem požadavkům Konstantina a Metoděje vyhoví. V Římě nebyl nikdo, kdo ovládal hlaholici a staroslovanštinu, bylo nutné vše vysvětlovat vzájemnými diskusemi, což díky Anastasiovi šlo poměrně rychle. Metoděj a Kon-

stantin museli sepsat své vyznání víry. Po prozkoumání všeho papež prohlásil, že na překladu bohoslužebných knih nenašel nic závadného a povolil jejich užívání.

V dalších dnech došlo k vysvěcení slovanských žáků a Metoděje, který byl doposud jen laickým mnichem, vysvětil papež Hadrian II. osobně na kněze.

Počátkem března 868 měli Konstantin a Metoděj před sebou poslední, ale nejzávažnější úkol. Dosáhnout zřízení moravsko-panonské diecéze. Panonia byla starověká římská provincie na pravém břehu Dunaje, pánev mezi Dunajem a řekou Sávou. V Panonii vládl kníže Kocel.

Všechny snahy a přípravy se však náhle doslova zřítily. V noci ze 7. na 8. března byly zavražděny dcera a manželka papeže Hadriana, jenž byl před svým zasvěcením ženatý. Vraždu provedl syn biskupa Arsenia, který byl před svým vysvěcením rovněž ženatý. Tyto události znamenaly další zdržení.

Dalším těžkým úkolem byla péče a neustálé dodávání síly a důvěry moravským žákům. Tito čerstvě vysvěcení, zvyklí u svých učitelů Konstantina a Metoděje na čestné přímé jednání a čistou lásku k Bohu a člověku, přišli do Říma jako do posvátného města křesťanských ctností a svatosti, do míst, kde Bohu sloužil a mučednickou smrt podstoupil apoštol Petr. A co našli? Hnízdo neřestí, lží, podvodů, boje o moc, intriky a vraždy. Bylo velmi těžké vysvětlit jim cynickou hru církevní diplomacie aby neztratili idealismus, s nímž šli vstříc svému budoucímu úkolu.

Současně se zdravotně přitížilo Konstantinovi, který cítil, že jeho dny jsou již sečteny. Vysílený nemocí, morální nízkostí a nečestností, kterých byli denně svědky, rozhodl se před svou smrtí zemřít jako mnich. Po svém příchodu do Říma složil potřebné sliby a podle byzantského zvyku přijal nové jméno, Kyrillos – Cyril.

S velkou úlevou na závěr prohlásí:

„Od této chvíle nejsem sluhou císaře, papeže a kohokoliv jiného na zemi, jen všemohoucího Boha,“

Zátiší klášterní cely mu bylo dopřáno jen padesát dní. Na jejich konci říkal Konstantin Metodějovi: *„Tolik jsme společně prožili. Teď*

zůstaneš sám. Můj den končí. Víím, že miluješ Horu, ale prosím tě, neopouštěj brázdu, kterou jsme společně vyorali.“

Metoděj nemusel odpovídat. S bolestí v srdci se usmál, stiskl Konstantinovu ruku, ale ta byla ledová a skoro průsvitná. 14 února roku 869 Konstantin-Cyryl zemřel, ve věku dvačtyřiceti let.

Hadrian II. přikázal, aby mu byl vystrojen pohřební průvod a vyzval všechny římské Řeky a občany, aby se dostavili s rozsvícenými svíčkami, modlili se nad rakví Konstantinovou a doprovázeli ho zpěvem.

Metoděj se cítil zavázán své zemřelé matce slibem, aby ten, který dříve zemře, byl pohřben doma ve svém milovaném klášteře.

Papež se rozhodl Metodějovi vyhovět. Dal příkaz, aby Konstantinovo tělo bylo uloženo v rakvi a ta zatlučena železnými hřeby. Tělo zůstalo sedm dní v rakvi a mezitím byly činěny přípravy na jeho převoz domů.

Proti tomu však protestovali biskupové tvrzením, že Konstantin tolika zeměmi putoval, až ho Bůh přivedl do Říma, kde k sobě povolal jeho duši a proto by měl být pohřben v Římě.

Papež souhlasil a nechal ho pohřbít v papežské hrobce v chrámu apoštola Petra.

Metoděj neprotestoval. Měl však prosbu. Má-li být jeho bratr pohřben v Římě, nechť je uložen v chrámu sv. Klimenta. Papež souhlasil.

Jen Metoděj s několika nejbližšími věděl, že těsně před smrtí patřila poslední modlitba zesnulého tam kdesi na severu vzdálené Moravě:

„Pane Bože,“ šeptal umírající, *„vyslyš mou modlitbu a ochraň svoje stádo, ke kterému jsi mne poslal. Zbav je pohanství zloby, zahlad’ trojjazyčný blud a dej, ať se tvá církev rozrůstá. Učiň je stádem vyvolených.“*

Počátkem roku 869 přešlo napětí mezi východofranskou říší a Moravou do ozbrojeného boje. Rastislav se necítil vázán smlouvou, která mu byla násilím vnucena a usiloval o politickou a církevní nezávislost.

V papežově diplomatické aktivitě spatřoval Metoděj náznak naděje na splnění přání, na zřízení samostatné slovanské diecéze moravsko-panonské. Odsunul svůj návrat do Byzance, protože v červnu 869 se vrátil na papežský dvůr jeho starý přítel Anastasius, kterému papež důvěřoval, učinil ho svým sekretářem a důvěrným rádcem a Anastasius to byl, kdo přiměl papeže k vydání buly *Gloria in Excelsis Deo*, Sláva na výsostech Bohu. Dovolovala, aby byla evangelia a epištoly při mši čteny nejprve latinsky a potom i slovansky, aby se naplnilo slovo Písma: „*Chválit budou Pána všechny národy. Všichni budou mluvit rozličnými jazyky o velkých skutcích, jak jim dá Svatý duch vypovídat.*“ Touto bulou byla oficiálně založena slovanská církev.

Metoděj se stal misijním biskupem pro Slovary a zároveň arcibiskupem sirmijským a panonským se sídlem ve Sremské Mitrovici. S panonským knížetem Kocelem měli za úkol zřídit moravsko – panonskou arcidiecézi.

Metoděj opustil po dvou letech Řím a odebral se do Panonie v době, kdy Morava obstála v boji s franckou říší. Byl uvítán s bouřlivým nadšením všech obyvatel. Pustil se hned nadšeně do práce, o kterou ho umírající bratr prosil.

Prvním Metodějovým úkolem bylo vydat se s dvaceti vyslanci znovu do Říma, kde podal Hadrianovi II. podrobnou zprávu o situaci v Panonii a na Moravě. Papež začátkem podzimu 869 vyhlásil zřízení panonsko-moravské arcidiecéze a jejím prvním biskupem jmenoval Metoděje.

Morava stála na prahu své církevní nezávislosti, cíl mnohaletého úsilí byl splněn.

Hned večer se Metoděj odebral do chrámu svatého Klimenta sdělit tuto událost Konstantinovi. A právě v době, kdy klečel u bratřova hrobu, vjížděli do Cařihradu účastníci koncilu, kteří měli rozhodnout o osudu Fotia. Fotius byl poslán do vyhnanství, protože nepřistupoval na nauky a způsob života církevních hodnostářů.

Metoděj se těsně před koncem roku 869 opět vrátil jako arcibiskup, vybavený vysokými pravomocemi apoštolského legáta zpět do Panonie. Hned počátkem jara 870 se vydal na Moravu, aby oznámil

Rastislavovi že je splněno to, v co doufal. K setkání však již nikdy nedošlo. Synovec Rastislava, Svatopluk došel k závěru, že má-li Morava přežít, potřebuje mír, který chtěl uzavřít s Franky. Rastislav našel vraha, který měl Svatopluka zabít. Svatopluk tuto léčku prohlédl.

Nenávist bavorských kněží rostla. Tři čtvrtě století se snažili na Moravě a v Panonii rozšiřovat křesťanskou víru a teď měli ustoupit kvůli nějakému Řekovi? Jejich cílem bylo dopadnout Metoděje a připravit mu peklo na zemi. To se podařilo pasovskému biskupovi Hermanrichovi ve chvíli, kdy Metoděj vkročil na moravskou půdu. Jeho zatčení probíhalo velmi brutálně. Spolu s ním byli zajati i jeho žáci a spolupracovníci.

Svázaný Metoděj byl hozen na otevřený vůz a v zimě a dešti ho vezli do Bavor. Když zbitý, hladový a zmrzlý, promočený až do morku kostí ležel na voze, pocítil velkou úlevu a vděk, že to vše nemusel prožívat Konstantin. Začal se tiše modlit a děkovat Bohu za tuto milost.

Jak se později ukázalo, byl do Bavorska převezen i Rastislav, který stejně jako Metoděj musel na svůj osud čekat řadu měsíců. Až v listopadu 870 se konal v Řezně říšský sněm, kterého se zúčastnili i vyslanci a církevní hodnostáři slovanských zemí. Rastislav byl předveden před církevní soud, byl obviněn z porušení přísahy věrnosti a odsouzen k smrti. Německý král Ludvík II. zmírnil vynesený rozsudek. Usmrcení změnil na oslepení a doživotní vězení. Rastislav přijal rozsudek s klidem křesťana. Kde, kdy a jak zemřel vědí jenom jeho žalárníci a Bůh.

Po odsouzení Rastislava byl před soud předveden Metoděj. Obžaloba byla dlouhá. Jejím hlavním článkem byla slovanská liturgie. Obžaloba vyžadovala, že slovo Boží, nesmí být hlášáno slovanským jazykem. Ze všech stran křičeli kněží: „Jak se můžeš opovážít provádět v naší krajině slovanskou liturgii!“

Metoděj odpověděl s ledovým klidem: *„Kdybych byl věděl, že je to oblast vaše, rozhodně bych se jí byl vyhnul. Ale není to kraj vašeho biskupství. Patří sv. Petrovi a stolici římské. A jestliže vy trváte na starých hranicích a jste v rozporu s božským učením, dejte si pozor, abyste si ve snaze prorazit hlavou železnou horu nevyhlili mozek!“*

Nastalo ticho. Metoděj ve svých pětapadesáti letech stále ještě mohutný, vzpřímený muž, kterého nedokázal zničit ani mnohaměsíční žalář a Hermanrichovo bičování, řekl s pohrdavým klidem: „*Říkám pravdu a nestydím se za ni. Dělejte se mnou, co chcete. Nejsem o nic lepší než všichni, kteří již dávno přede mnou přišli v mukách o život jen proto, že říkali pravdu.*“

Ticho se dále prohloubilo. To nebyla odpověď vyděšeného mnicha, ale bojovníka za božskou pravdu, pro něhož je hrozba smrti každodenním chlebem.

Metoděj byl odsouzen k doživotnímu žaláři. Byl převezen z Bavor do Švábska a uvězněn v benediktinském klášteře spolu se svými spolupracovníky a právě v Římě vysvěcenými žáky: Ignác, Lev, Joachim, Simeon a Lazar.

I Svatopluk byl pod falešnými důvody uvězněn. Moravané si zvolili za knížete svého rodáka, kněze Slavomíra, který pocházel ze Svatoplukova rodu.

Slavomír začal bojovat. Spolu se svými bojovníky obsadili některá hradíště a po několika týdnech měl na své straně všechen moravský lid. Bavoři pochopili, že je nutné začít jednat o mír a uznat církevní nezávislost Moravy. Svatopluk byl propuštěn v domněnání, že se přidá na franckou stranu. Převzal vedení moravského vojska a stal se opět knížetem.

Po delší době vstoupil do Metodějovy klášterní cely jeden z jeho uvězněných žáků, Lazar. Svěřil se mu, že chce uprchnout, aby se papež dověděl, co se s nimi stalo: „*Není přece možné, aby biskupové věznili a týrali papežského legáta a arcibiskupa. Musíš dokončit dílo, kterým tě pověřil Konstantin.*“

O čtrnáct dní později Lazar zmizel. Řím ho uvítal 14. prosince 872 hlaholením zvonů, které oznamovaly smrt papeže Hadriana II. Týž den byl zvolen nový papež, Jan VIII.

V této době dorazilo do Říma i poselstvo moravského knížete Svatopluka, které vyžadovalo, aby byla obnovena samostatnost Moravy a její církevní správy a té aby se ujal Metoděj.

Ve stejné době obdržel papež list od panonského knížete Kocela, který ho žádal o uspořádání církevních poměrů v zemi a o urychlený

návrat arcibiskupa Metoděje. Nikdo nevěděl, kde Metoděj je. Odešel z Říma již před dvěma roky, odtud se z Panonie vydal na Moravu, kam však nikdy nedošel. Papež se rozhodl celou věc vyšetřit.

Ještě než začalo vyšetřování objevil se u něho Lazar, kněz, který znal plnou pravdu. To, co se papež dověděl o jednání bavorských kněží, jím doslova otřásl. O pravdivosti a věrnosti Lazarově neměl pochyby, protože papežský spolupracovník Anastasius ho dobře znal.

Papež brzy věděl jména, data a všechna fakta. Byl rozezlen, protože Metodějovo zatčení, mučení, soud a vězení, prováděné církevními příslušníky bylo proti církevnímu právu. Metoděj musel být propuštěn. Všichni biskupové, kteří se proti Metodějovi provinili, zemřeli v krátkém čase za sebou.

Metoděj vyšel se svými žáky z brány vězení na jaře 873. Jejich radost však kalila starost o Lazara, který byl nezvěstný. Papežský legát Pavel z Ancony Metodějovi sdělil, že Lazar opustil Řím a papež nařídil vyšetřování. Stopa vedla do zájezdní hospody severně od Říma. Lazarovi vrahové byli dopadeni a stihl je spravedlivý soud.

Metoděj se za pomoci Pavla z Ancony vrátil do své panonské diecéze. Bavorští biskupové sdělili Kocelovi, že když Metoděje na svém území přijme, čekají ho tvrdé tresty. Metoděj nechtěl Kocela vydávat v nebezpečí života a odešel z Panonie. Již se nikdy s Kocelem, který padl v boji proti vzbouřeným Chorvatům, neviděl.

Vrátil se na Moravu, kde byl s nadšením a radostí uvítán. Vrátil se do státu, který si vybojoval nezávislost a učil se žít s dřívějším nepřítelem, východofranskou říší, v přátelství.

Na moravské půdě ho uvítal muž, který zavinil zatčení, oslepení, a smrt Rastislava. Svatopluk slavnostně předal Metodějovi správu moravské církve s jejími kostely, hradíšti, ale i kněze, kteří při nich působili.

Hned od samého začátku Metoděj ostře kritizoval porušování morální čistoty křesťanského života, zejména v partnerských vztazích, ale i u kněžských zástupců. Vlastní bezúhonný život a odvaha, s níž stál v boji za morální a charakterovou čistotu, jejichž byl sám příkladem, vzbuzovaly u obyvatelstva úctu.

Během dalších deseti let se do svazku Velké Moravy přidali i Čechové, Srbové z Míšeňska a Horní Lužnice, slezské kmeny v povodí Odry a Vislané z Krakovska.

Češi pomáhali Moravanům v boji proti Frankům již od samého začátku. Jejich kníže Bořivoj byl pokřtěn Metodějem a tím připadla oblast Čech církevně pod jeho diecézi. Krátce nato navštívil Metoděj Čechy a pokřtil i Bořivojovu manželku Ludmilu a řadu dalších významných osob. Ale pohanská země Čechů se bouřila a vyhnala Bořivoje jako odrodilce ze země. Bořivoje nahradil kníže Stojmír. Bořivoj odešel na Moravu a brzy se mu podařilo vzpouru Čechů potlačit. Usadil se na hradišti jménem Praha, odkud pevně ovládal celé střední Čechy. Jeho spolupráce s Moravou trvala i nadále.

Svatoplukova říše se rozrůstala stále víc. Arcibiskup Metoděj s knížetem šířili křesťanství mezi pohany a jejich moc rostla. Kolem sedmdesátých let se rozhodli frančtí kněží o opětný boj. Jejich cílem bylo oslabit Metodějovu pozici tam, kde měl zatím podporu, u papežského dvora. Důvodem jejich stížnosti bylo Metodějovo celebrování slovanské liturgie. Papež přijal žalobu proti Metodějovi, který dostal 14. července 879 list, v němž stojí:

„Ačkoliv kázáním svého učení jsi měl vést ke spáse a poučovat lid Páně ti svěřený jako duchovnímu pastýři, doslechli jsme se, že neučíš tak, jak to svatá Římská církev učí. Uvádíš lid do bludu. Proti ti prikazujeme, abys odložil všechny záležitosti a přišel v přítomné době k nám, abychom z tvých úst slyšeli a dokladně prozkoumali tvé učení, zda zachovááš a kážeš to, co jsi slovem a písmem slíbil svaté Římské církvi věřit, či nikoliv.“

Metoděj se vydal do Říma a obhájil pomocí své inteligence a právnických zkušeností své čisté učení a slovanskou liturgii.

V posledních podzimních dnech roku 881 se vydal Metoděj se svými průvodci na pozvání do Cařihradu. Toužil ještě jednou uvidět svůj domov.

V Cařihradě byl přijat jako císařův host s poctami a úctou. Na každém kroku se setkával s hlubokým zájmem o slovanskou liturgii a písemnictví, což vedlo k tomu, že císař vyžádal dva jeho moravské žáky jako posilu pro konstantinopolské centrum, v němž byli připra-

vování na své poslání misionáři pro byzantské Slované. Měli učit slovanské písmo a písemnictví. Metoděj s radostí souhlasil.

Zároveň obdržel i pro moravského knížete radostnou zprávu o potvrzení přátelských vztahů mezi Velkou Moravou a Byzancí. Císař mu předal ještě další velký dar. Mohl navštívit místa svého dětství a mládí, místa, která měl ve své vlasti tak rád. Byl si vědom, že je vidí naposled.

Metoděj stále s vděčností myslel na Konstantina, který s běžnou hlaholicí sestavil i hlaholský těsnopis, kterým umožnil dobře vycvičeným žákům zachycovat mluvená slova. Denně usedal k Bibli a to, co očima četl řecky, diktoval ústy ve slovanském překladu. Další kněží pak těsnopisné záznamy přepisovali do konečné podoby. Metoděj se věnoval této práci denně, od rána až do večera, týden po týdně, až do 26. října, kdy byl překlad dokončen.

Morava nyní měla i Nový zákon ve svém jazyce, přeložený z řeckého originálu.

Velkou péči věnoval Metoděj uchování díla svého bratra Konstantina. Autorem knihy, jež vypráví o jeho životě, byl jeden z Metodějových žáků, který čerpal z Metodějových osobních vzpomínek na dětství v Soluni, o studiu v Cařihradě a o misijních pobytech na východě.

Psal se rok 885. Metoděj byl vážně nemocen. Cítil, že jeho konec se blíží. Zavčas se postaral i o svého nástupce.

Metodějovým favoritem byl sice nejstarší žák Klement, ale jmenoval žáka Gorazda. Své rozhodnutí odůvodnil slovy: „Je to muž svobodný a je z vaší země. Zbožný a obeznalý i v latinských knihách.“ Metodějovi spolupracovníci jeho volbu plně ocenili a schválili. Jedině nitranský biskup Wiching odmítl toto jmenování uznat a vyhlásil Metodějovi otevřený boj. Odvolal se ke knížeti Svatoplukovi, pro něhož však byl Metoděj autorita a proto vše předal papežské kurii.

Na návštěvu Říma se vydal jen biskup Wiching. Metoděj již byl příliš nemocen a slabý. Nový papež Štěpán se postavil plně na stranu Wichingovu a napsal v dopise Svatoplukovi:

„Dozvěděli jsme se, že se Metoděj oddává bludu a ne víře, sváru a ne míru. Jeho bludy zavrhuje.“

V další části dopisu papež striktně zakázal užívání slovanské liturgie. Pouze evangelia a epištoly směly být teprve po latinském přechtení vysvětleny ve slovanském jazyce, aby jiní lidé rozuměli.

Kněží, kteří by se nepodrobili tomuto příkazu, mají být vyobcováni z církve a vyhnáni ze země.

Papež poslal na Moravu legáty Dominika a kněze Štěpána a Jana, kteří měli papežovy příkazy provádět.

Osud slovanské liturgie byl zpečetěn. Byzantská misie částečně na Velké Moravě vyhnáním Metodějových žáků ztroskotala, ale slovanská liturgie nezanikla. V přemyslovském státě Čechů žily vedle sebe ještě téměř dvě další století latinská a slovanská liturgie ve vzájemné harmonii.

Metoděj už se to nedověděl. Zemřel v náručí svých žáků časně ráno 6. dubna 885 ve věku sedmdesáti let.

Oplakáván celou Moravou byl pochován v metropolitním moravském chrámu, po levé straně za oltářem Matky Marie. Jeho pohřeb byl manifestační demonstrací mnohojazyčného charakteru moravské církve a pokojného soužití různých liturgií na tomto území.

Řeckou liturgií sloužili Metodějovi žáci, kteří s ním přišli z Byzance. Latinskou frančtí knězi spolu se Slovany, kteří dávali přednost latině a slovanskou liturgií sloužili moravští knězi, odchovaní hlavo-
licí.

Zpěvy dozněly, katedrální chrám umkl. Solunští bratři se opět setkali.

Latinská církev jen nerada trpěla, když její slovanští příslušníci po vydání listu papeže Štěpána V. nadále uctívali soluňské bratry. Papež Jan X. (914-928) v listě z r. 924 zazlíval Chorvatům, že se odvolávají na Metoděje, kterého on, papež, prý v žádné knize mezi svatými nenachází. Papež Alexandr II. (1061-1073) dokonce nazval v roce 1069 Metoděje kacířem.

Přišla doba, kdy v českých zemích i na Slovensku latinská církev památku obou svatých bratrů úplně potlačila. V latinských misálech určených pro diecézi olomouckou z let 1499 a 1505 a stejně i v misále pro arcidiecézi pražskou v roce 1522 není o Cyrilu a Metoději už pražádne zmínky. Teprve když v 19. století národní buditelé obnovili jejich památku v našem národě a vznikla obava, že by to snad mohlo vyvolat lidové hnutí ve prospěch pravoslavné církve, a když mimoto se v národě vzdmáhal kult Mistra Jana Husa, začala si církev latinská obou světců opět všímat, až konečně papež Lev XIII. okružním listem „Grande munus“ ze 30. září 1880 vyzdvihl – ovšem nevěcně a nevědecky – zásluhy obou bratrů. Tento papež stanovil svátek svatého Cyrila a Metoděje na den 5. července, ačkoliv ten den nijak nesouvisí s jejich životem. Stalo se to hlavně za tím účelem, aby byl 6. červenec, den umučení Mistra Jana Husa, zatlačen do pozadí.

Dílo bratrů ze Soluně mělo nesmírný význam pro celé Slovanstvo. Proto Cyrila a Metoděje nazýváme apoštoly Slovanů, kteří položili duchovní základy slovanskému pravoslaví.

Literatura:

- M. Slavík: „O životním poslání dvou soluňských bratrů.“
podle knihy J. Jarošové: „Svatí kacíři.“
„Krátké životopisy našich svatých otců Cyrila a Metoděje.“
http://www.orthodoxia.cz/c_m/cyrmet.htm
„Velkomoravská Říše“
[http://cs.wikipedia.org/wiki/Velkomoravská Říše](http://cs.wikipedia.org/wiki/Velkomoravská_Říše)
„Ottův naučný slovník“